

ЕКОМОРФНИЙ АНАЛІЗ КВІТНИКОВОГО ОЗЕЛЕНЕННЯ У ПАРКАХ І СКВЕРАХ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ М. ДНІПРО

Бессонова Валентина Петрівна,

д.б.н., професор

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,

м. Дніпро, Україна

Яковлева-Носарь Світлана Олегівна,

к.б.н., доцент

Хортицька національна академія, м. Запоріжжя, Україна

Вступ. Парки і сквери є невід’ємними елементами архітектурно-планувальної структури мегаполісів, виконуючи за цих умов декоративні і фітомеліоративні функції та виступаючи ареною рекреаційної діяльності містян і туристів. Естетичні якості цих об’єктів зеленого будівництва значно підвищуються завдяки наявності квітників.

Нині актуальною є проблема стану та перспективного розвитку парків і скверів, тому дослідження характеристик квіткового оздоблення необхідні для створення проєктів реконструкції цих об’єктів зеленої мережі великих міст. Одним з важливих аспектів підтримання декоративності квітників є підбір асортименту квіткових рослин з урахуванням їх екологічних вимог і, особливо, відношення до освітлення і водного режиму. Такий підхід вирішує одразу дві проблеми: формування високодекоративних насаджень, які перебуватимуть у зоні екологічного оптимуму, а також скорочення кількості заходів із поливу створених квітників.

Мета роботи – екоморфний аналіз декоративних рослин, що зростають у квітниках на території парків і скверів правобережжя м. Дніпро.

Матеріали і методи. Аналіз квіткового озеленення парків і скверів здійснювали у правобережній частині м. Дніпро. Обстеженням охоплено 10 парків і 5 скверів: парки ім. Лазаря Глоби, ім. Т. Г. Шевченка, Севастопольський парк, ім. Ю. Гагаріна, Міський молодіжний парк дозвілля та відпочинку «Новокодацький», Пам’яті та Примирення, ім. В. Дубініна,

ім. Б. Хмельницького, ім. Л. В. Писаржевського, Зелений Гай; сквери ім. І. Старова, Героїв, 40-річчя визволення Дніпропетровська, ім. Г. Андрусенко та Металургів. Дослідження квітникового оформлення здійснювали маршрутним методом. Таксони декоративних квіткових рослин встановлювали за визначником (1999), а їх приналежність до екологічних груп за відношенням до рівня освітленості і водного режиму – за довідковими виданнями (Азбука квітникаря, 1993; Ван дер Неер, 2004; Бессонова, 2010).

Результати та обговорення. Встановлена відсутність квітникового озеленення у таких скверах правобережжя м. Дніпро, як 40-річчя визволення Дніпропетровська, ім. Г. Андрусенко та Металургів. У парку ім. В. Дубініна наразі відбувається реконструкція.

У квітниках решти обстежених парків і скверів правобережжя м. Дніпро зростає 64 таксони декоративних квіткових рослин. Аналіз їх відношення до рівня освітлення дозволив поділити рослини на групи. Встановлено, що переважну більшість складають світлолюбні рослини (геліофіти), – 58 таксонів, або 90,6 % (рис. 1, А). Серед досліджених рослин виявлено 4 таксони з групи тіньюлюбних рослин (сціофітів) – це представники роду *Hosta*: *H. albo-marginata*, *H. lancifolia*, *H. plantaginea*, *H. sieboldiana* (6,2 %). До групи відносно тіньовитривалих (геліосціофіти) нами віднесено 2 таксони: *Primula vulgaris* та *Vinca minor* – 3,1 % від загальної кількості таксонів декоративних квіткових рослин.

Аналіз розподілу обстежених рослин на екологічні групи стосовно їх відношення до рівня забезпечення вологою (водний режим) дозволив встановити, що найбільша їх кількість належить до групи мезофітів – 20 таксонів (31,3 % від усієї кількості таксонів) (рис. 1, Б). Дещо меншу частку участі зафіксовано для групи ксерофітів – 17 таксонів (26,5 %). Групи ксеромезофітів і мезоксерофітів представлені 11-ма і 9-ма видами, відповідно. Найменш чисельною виявилася група мезогідрофітів – 7 видів (10,9 % від загальної кількості таксонів). До цієї групи входять такі рослини, як *Canna*

indica, *Hemerocallis hybridus*, *H. fulva*, *Paeonia chinensis*, *Hosta albo-marginata*, *H. lancifolia*, *Salvia splendens*.

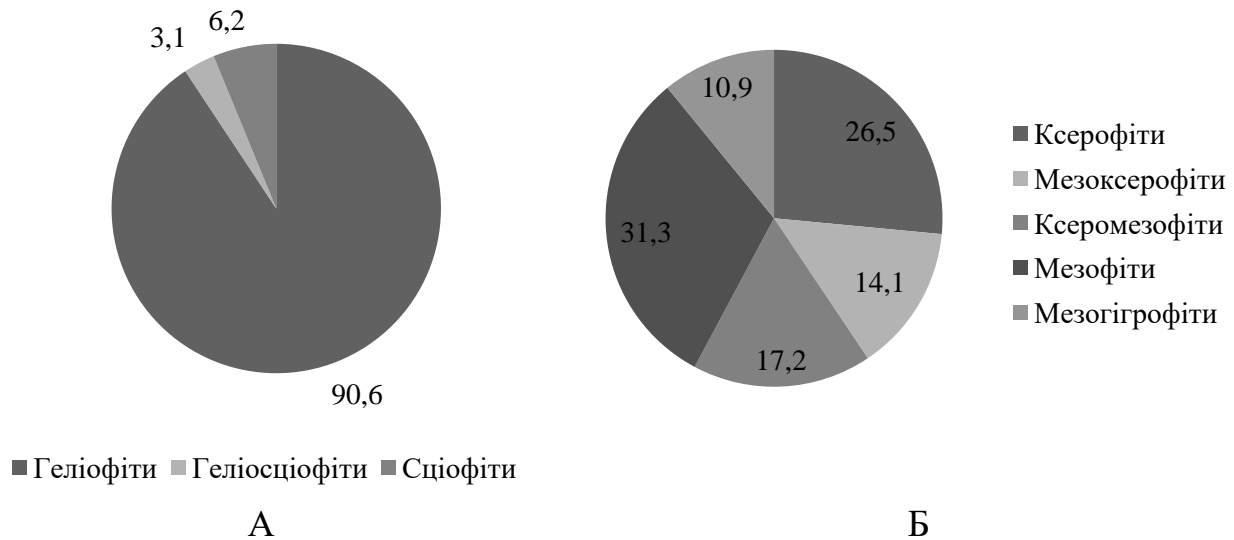

Рис. 1. Частка екоморф декоративних квіткових рослин відносно освітленості (А) та водного режиму (Б), % від загальної кількості таксонів

Як показали наші дослідження, багато рослин, що належать до групи геліофітів, є одночасно і ксерофітами. Наведемо декілька прикладів таких таксонів: *Centaurea cyanus*, *Cosmos bipinnatus*, *C. sulphureus*, *Lobularia maritima*, *Cineraria maritima*, *Santolina chamaecyparissus*, *Oenothera drummondii* та інші. Такими рослинами можна оформлювати квітники у будь-якій частині парків і скверів, оскільки вони не потребують особливого догляду. Єдина умова їх гарного зростання і високої декоративності – це сонячні, відкриті місця.

Що ж стосується рослин, які поєднують у собі світлолюбність (група геліофітів), але у відношенні до водного режиму є більш вибагливими (мезофіти або навіть мезогігрофіти), зокрема *Canna indica*, *Chrysanthemum × koreanum*, *Coreopsis drummondii*, *Dahlia × cultorum*, *Heliopsis scabra*, *Hemerocallis hybridus*, *H. fulva*, *Impatiens New Guinea*, *Ipomea purpurea*, *Leucanthemum vulgare*, *Linum perenne*, *Nigella damascene*, *Paeonia chinensis*, *P. suffruticosa*, *Phlox paniculata* та інші (усього 19 видів, або 29,7 %), то такі рослини слід садити у квітниках, також розташованих на відкритих місцях, але для підтримання їх декоративності запланувати регулярний полив.

Висновки. На території обстежених парків і скверів правобережжя м. Дніпро у складі квітників виявлено 64 таксони декоративних квіткових рослин. Переважна їх більшість (58 таксонів, або 90,6 %) є геліофітами і здатна рости на відкритих місцях. Відносно водного режиму переважає група мезофітів (20 таксонів, або 31,3 %). Друге місце посідають таксони з групи ксерофітів (17 таксонів, або 26,5 %). Якщо рослина поєднує світлолюбність і посухостійкість, то для підтримання своєї життєдіяльності і високої декоративності не вимагає особливих заходів з догляду. Виявлена група рослин, які є геліофітами, але потребують добре зволжених ґрунтів (19 видів, або 29,7 % від усієї кількості таксонів), тому для них необхідний більш ретельний догляд і регулярний полив. Можливо, ці рослини логічно використовувати для оформлення квітників біля основних паркових доріг, що полегшить їх полив.

Література.

1. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. 2-е изд. стереот. Киев : Фитосоциоцентр, 1999. 548 с.
2. Азбука цветовода / Сыроватская Л. С., Гречишкин А. И., Билорусец Е. Ш. и др. Київ : Урожай, 1993. 272 с.
3. Ван дер Неер. Все о садовых цветах. Спб: ООО «Кристалл», 2004. 176 с.
4. Бессонова В. П. Рослини квітників: довідник. Дніпропетровськ: Вид-во «Свідлер А.Л.», 2010. 176 с.